

Увод

Сиромаштво се данас на глобалном нивоу сматра једним од најважнијих проблема и његовом решавању се придаје велика пажња. Потврда овог става може се пронаћи и у чињеници да је Генерална скупштина Уједињених нација означила године од 1996. до 2007. Деценијом искорењивања сиромаштва. Поред тога, смањивање и искорењивање сиромаштва један је од Миленијумских циљева развоја Уједињених нација.

Сиромаштво се појављује у много видова и димензија. Често се сиромаштво поистовећује са немогућношћу достизања одређеног стандарда живота највећег дела становника целог друштва. Други приступ наглашава поједине врсте „ресурса” који недостају људима угроженим сиромаштвом – сигурност, социјални капитал, посебна знања и вештине и сл. Овај приступ превазилази идентификовање сиромаштва са недостатком новчаних средстава и истиче његове шире одлике као што су често разбољевање, лоша исхрана, недостатак образовања, друштвена и политичка маргинализација, као и родна, старосна или друге врсте дискриминације.

Данас највећи број стратегија и политика за смањење сиромаштва у друштву прихвата вишедимензионално одређење које укључује традиционално „немерљиве” атрибуте попут поменуте дискриминације, друштвеног искључивања или губитка достојанства. Живот у сиромаштву подразумева несигурност, беспомоћност, изложеност насиљу и искљученост из главних друштвених токова. Због свега наведеног, јасно је да смањивање сиромаштва представља много више од достизања одређеног нивоа прихода (The Many Faces of Poverty, 2004: 11).

¹ Аутор је магистар наука, асистент, Филозофски факултет, Београд.

² Текст је настао као резултат рада на пројекту „Друштвени актери и друштвене промене у Србији 1990–2010”, бр. 149005, који финансира Министарство за науку и технолошки развој.

У настојању да се смањи сиромаштво на глобалном нивоу све више се повезују одсуство основних људских права и сиромаштво. Наиме, према овим схватањима, негација људских права представља саставни део сиромаштва. Сходно томе, сиромаштво се не може искоренити без успостављања људских права. У извештају о људском развоју за 2000. годину (Human Development Report 2000) се дословце каже: „Пристојан стандард живота, одговарајућа исхрана, здравствена заштита, образовање и пристојан рад те заштита од непогода нису само циљеви развоја – они су такође и људска права” (Смернице за приступ стратегијама за смањење сиромаштва засноване на људским правима, 2004: III).

Основна идеја приступа смањења сиромаштва заснованог на људским правима заснива се на ставу да би стратегије и установе за смањење сиромаштва требало да буду јасно успостављене на нормама и вредностима међународних докумената о људским правима. Овај приступ је свеобухватан пошто садржи како грађанска и политичка, тако и економска, социјална и културна права. Нарочито је истакнута важност осигурања учешћа сиромашних и маргинализованих група у свим сферама одлучивања једног друштва (Смернице за приступ стратегијама за смањење сиромаштва засноване на људским правима, 2004: 3–6).

Сиромаштво у Србији

Иако се често истиче да сиромаштво (а посебно његови екстремни облици) у новије време није било значајније присутно у Србији до почетка деведесетих година (Млади и сиромаштво, 2005: 7), нека истраживања дају другачије резултате. Пошарац (1991) наводи да се у периоду од 1978. до 1989. године у Србији број сиромашних увећао од 773 хиљаде (коэффицијент укупног сиромаштва 15,3%) на 1 милион 240 хиљада 1989. године, када је коэффициент сиромаштва износио 21%, тј. сваки пети становник Србије је живео у беди.

Као кључни фактори за раст сиромаштва најчешће се истичу пад друштвеног производа и раст неједнакости дохотка, наравно, поред низа других економских, друштвених и политичких чинилаца (Богићевић и др., 2002: 9). Када је реч о поменутом периоду 1990-их, пад животног стандарда и пораст сиромаштва последица су великог смањења привредне активности услед међународне изолације земље, ратних сукоба те свеукупне политичке и економске кризе. Са друге стране, хиперинфлација и велико учешће сиве економије (близу половине укупног друштвеног

производа) додатно су допринели наглом осиромашењу највећег дела становништва с једне стране, и стварања огромних богатстава у рукама малог броја људи с друге стране.

Социолошка истраживања су врло сликовито показала стратегије опстанка домаћинстава у Србији у овим изразито неповољним друштвеним приликама. Према подацима из јула и августа 2000. године чак 85% испитаника је сматрало да се материјални положај њихових домаћинстава погоршао од 1990. године. Као одговор на такво стање прибегавало се редукацији потреба као једној од најосновнијих и најраспрострањенијих стратегија преживљавања (Цвејић, Бабовић, 2000).

Након политичких промена 2000. године настављен је процес пост-социјалистичке трансформације српског друштва, блокиран 1990-их година (више о овом процесу у Лазић, Цвејић, 2004). Процес реструктурирања привреде неминовно је доводио до смањивања нивоа формалне запослености, а тиме и до пада стандарда знатног дела становништва и нових облика и подручја сиромаштва. Ипак, знатан и непрекидан економски раст од 2000. године, уз раст реалних плата (већи од раста друштвеног производа), те раст пензија и других социјалних давања као и других примања становништва (иностране дознаке) довели су до значајног пада сиромаштва у овом периоду. Наравно, поменути пад формалне запослености тј. пораст незапослености донекле су умањили позитивни утицај економског раста на смањење сиромаштва (Крстић, 2008: 10).

Према подацима Анкете о животном стандарду из 2007. године, сиромаштво у Србији је значајно смањено у периоду од 2002. до 2007. године (број сиромашних је преполовљен). Наиме, 2002. године је 14% или милион људи било сиромашно, док је 2007. тај број око 490 хиљада или 6,6%. Укупан број сиромашних је смањен за више од 500 хиљада људи. Линију сиромаштва 2002. године представљала је потрошња испод 5.234 динара месечно по особи, док је 2007. године та граница била 8.883 динара. Знатно су смањена и остала два индикатора сиромаштва у овом периоду – дубина (јаз) и оштрина сиромаштва.

Неколико је најважнијих карактеристика сиромаштва у Србији:

1. Сиромаштво код нас је претежно рурални феномен, као и у многим постсоцијалистичким земљама. Другим речима, сиромаштво је знатно више распрострањено у сеоским него у градским подручјима (9,8% у првим и 4,3% у другим). Такође, Србија има изражене, дуготрајне и растуће регионалне неједнакости када је реч о економском развоју. Уз традиционално неразвијени регион јужне Србије појавиле су се и друге области са ниским нивоом економског развоја (источна и поједини делови

централне Србије; регионални рударски и индустријски центри западне Србије). Поменуте разлике повезане су и са разликама у сиромаштву: индекс сиромаштва је од 3% у градском подручју Београда па све до 18,7% у сеоским областима југоисточне Србије.

2. Сиромаштво је у великој мери повезано са незапосленошћу (носиоца домаћинства). Индекс сиромаштва ових домаћинстава износи 19,7% и неколико пута је већи него код просека становништва (6,6%). Ипак, потребно је истаћи да становништво које живи у таквим домаћинствима чини само 3,9% укупне популације, тј. 11,7% укупно сиромашних.

3. Ризику сиромаштва није изложено становништво са високим образовањем. Такође, удео сиромашних опада упоредо са растом образовања носиоца домаћинства. Индекс сиромаштва домаћинстава са носиоцем који нема или има незавршену основну школу износи 18,7%, док завршена основна школа смањује ризик сиромаштва на 10,3%.

4. На сиромаштво домаћинства не утиче у већој мери пол носиоца домаћинства, тј. не постоји значајна разлика између домаћинстава чији су носиоци жене и оних чији су „кућедомаћини” мушкарци (за разлику од ситуације из 2002. године када су чешће сиромашнија била домаћинства са женама као носиоцима).

5. Старе особе и деца до 14 година више су изложени ризику сиромаштва од других старосних група. Највише је сиромаштву изложена популација старијих лица (преко 65 година) и њихов положај се није променио у односу на просек становништва. Иако се смањило удео старих особа које су сиромашне у односу на 2002. годину (9,6% 2007. године према 19,9% 2002), њихов ризик сиромаштва је преко 40% већи од просека. Натпросечан индекс сиромаштва су имала и деца до 5 година старости (8,7% или 19,5% сиромашног становништва) и деца од 6 до 14 година (9,5% или 13,9% укупног сиромашног становништва). Иначе, сиромаштво деце до 14 година живота је најмање смањено у односу на 2002. годину.

6. Већи број мале деце у домаћинству повећава и ризик сиромаштва. Домаћинства са двоје мале деце имају индекс сиромаштва готово два пута већи од просека (12,7% наспрам 6,6%), док домаћинства са троје и више мале деце имају индекс сиромаштва од чак 30,5%. Ипак, ова последња група чини мали удео сиромашних (6%) за разлику од домаћинстава без мале деце која чине готово две трећине сиромашних (Крстић, 2008: 17–22).

Сиромаштво и млади у Србији

„Катастрофална друштвена догађања” израз је који, сматрају поједини аутори, најбоље одсликава нашу друштвену стварност 90-их година 20. века и означава „тоталну друштвену кризу – пропаст Југославије, урушавање социјализма, бестијалне међунационалне ратове, пропаст привредног система, пропадање друштвених делатности и институција, вредносно расуло... и дуго и споро излагање из свега тога” (Михаиловић, 2004: 19).

Млади су у таквој друштвеној ситуацији несумњиво били једна од најугроженијих друштвених група (Мојић, 2007), а излаз су тражили често у напуштању земље. Једно од ретких истраживања младих из тог периода (Михаиловић, 1994) показује да је две трећине младих имало жељу да напусти Србију заувек. Понекад се истицало да је реч о „стампедо генерацији” младих чији одлазак, између осталог, представља и драматичан проблем „одлива мозга”, тј. мање-више неповратног губљења младих образованих људи за наше друштво у целини (Николић, 2004).

Положај младих у Србији се у том периоду (али и сада) означава и као „изнуђена продужена младост” коју карактерише успорени процес индивидуализације младих због одлагања кључних животних догађаја који означавају прелазак у „одраслост” – завршетка школовања, запошљавања, заснивања породице. У таквој ситуацији разумљиво настаје својеврсно „одрицање од самосталности”, „системска инхибиција” и „стварање врлине од нужности”. Недостатак основних ресурса – посла, стамбеног простора, новчаних средстава, доводи младе у положај продужене финансијске и шире материјалне зависности (Томановић, Игњатовић, 2004: 60).

Логично је да у оваквим друштвеним приликама нису изненађујућа ни широко распрострањена ризична понашања младих. Наиме, показује се (Југовић, 2004) да се 36% младих опија бар једном месечно, док је нешто мањи број пробао марихуану (око једне трећине). Више од половине младих су пушачи, док се близу трећине коцка или игра неку игру на срећу.

У овом раду ће бити приказани неки показатељи свеукупног положаја (сиромаштва) младих у Србији данас који потврђују наводе о „изнуђеној продуженој младости” највиталнијег дела становништва наше земље. Основу за писање овог рада представљају три новија истраживања младих код нас – Института за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, Центра за проучавање алтернатива и Групе 484. С обзиром на мање-више већинску сагласност истраживача да се сиромаштво не може

свести искључиво на недостатак новчаних средстава за живот, у раду ће, поред материјалног положаја, бити анализирани и области као што су становање, радна свакодневица, вредносне оријентације младих и друго.

Стамбене прилике

Када је реч о процесу индивидуализације младих у Србији, „становање се показује као једно од структурних ограничења“ (Петровић, 2003: 194), а појављују се различита премодерна решења и стратегије које се заснивају на атомизованим и фрагментарним породичним мрежама које подстичу традиционалне обрасце живота насупрот индивидуализације. Да својеврсна ретрадиционализација, када је реч о стамбеним стратегијама, није својевољан избор велике већине младих показује и податак да би близу 3/4 младих ипак желело да живи само пре заснивања сопствене породице и да је живот са родитељима у проширеној породици изнуђено решење (Мојић, 2004а: 208).

Када је реч о стамбеној ситуацији младих показују се јасне разлике између запослених и незапослених. Наиме, док нешто изнад половине запослених младих живи са родитељима (51%), чак 70% незапослених младих људи живи у вишегенерацијском домаћинству. Млади који имају посао су знатно чешће у прилици од незапослених (30% наспрам 17%) да купе стан или плаћају његово изнајмљивање. Наравно, и поред сопствених (недовољних) прихода младих који раде, ипак је присутно и велико ослањање на родитељске (и шире породичне) ресурсе при решавању стамбеног питања.

Материјални положај младих

Када је реч о материјалном положају и сиромаштву младих у Србији, појављују се две јасне линије поделе: према месту сталног боравка (разлике између младих са села и младих из града), те према радном статусу (разлике између запослених и незапослених).

Када је реч о првој подели, млади са села знатно чешће живе у домаћинствима нижег материјалног положаја него млади из града. Наиме, готово двоструко више првих у односу на друге (49,2% према 27,4%) са својим домаћинствима спада у категорију нижег материјалног положаја. Од тога 7,8% припада домаћинствима изразито ниског материјалног статуса или, другим речима, спада у групу сиромашних. Обрнуто, када је реч

о вишем положају на лествици материјалног положаја, млади из града (са својим домаћинствима) изразито доминирају над младима из сеоских средина (41,7% наспрам 19%) (Мојић, 2004: 223). Сличне резултате даје и анализа субјективног друштвеног положаја, пошто и овде млади са села себе виде чешће на нижим лествицама друштвене хијерархије у односу на младе из града.

Друга подела (запослени и незапослени млади) такође приметно утиче на материјални положај (сиромаштво) ове категорије становништва. Наиме, иако и једни други положај својих домаћинстава оцењују као средњи, постоје и јасне разлике. Једна четвртина запослених младих сврстава своја домаћинства у категорију лошијег финансијског стања у односу на чак 38,2% незапослених младих. Чак 6% ових последњих признаје да често „немају довољно новца ни за храну” (Мојић, 2004а: 210). Са друге стране, у категорију имућнијих своја домаћинства убраја 27% запослених младих према само 16% незапослених.

Код субјективног друштвеног положаја образац је сличан: готово двоструко више незапослених него запослених младих свој живот оцењује као лош (23% према 12%). Близу половине и једних и других садашњи живот сматра осредњим. Као добру своју тренутну ситуацију оцењује 35% запослених и 24% незапослених младих људи. Када је реч о процени будућности друштва у Србији, незапослени су нешто већи „песимисти” него запослени пошто њих 36% процењује да ће та будућност бити добра (у односу на 39% ових других).

Млади и вредности

Доминантне вредносне оријентације као израз нематеријалног (духовног) сиромаштва су у појединим истраживањима код нас сами млади (испитаници) препознали као „незаинтересованост, немотивисаност и неамбициозност младих људи” (Млади и сиромаштво, 2005: 13). Урушени вредносни систем (друштвена аномалија) и немогућност друштва да подстиче истинске вредности представљају узрок поменуте незаинтересованости и немотивисаности младих. Занимљиво је да су млади у овом истраживању духовно сиромаштво препознали и у односу друштва према особама са инвалидитетом – тј. недовољно развијеној свести о њиховим потребама и изостанку још обухватније друштвене интервенције у овој области.

Када је реч о вредностима младих (истраживање Центра за проучавање алтернатива), занимљив показатељ је и тзв. „локус контроле” који показује степен у којем појединци (у овом случају млади људи у Србији) осећају да имају или немају слободу избора и контроле над својим животом. Испитаницима је понуђена скала од један до десет (1 – *Уопште не одлучујем о свом животу* до 10 – *У великој мери одлучујем о свом животу*). Запослена омладина исказује већи локус контроле (аритметичка средина 6,47) у односу на незапослену омладину (5,93).

Слична десетостепена скала је примењена и у анализи „етике рада”. Наиме, испитиван је и став младих према раду и слободном времену, од 1 – *Слободно време је оно за шта вреди живети*, до 10 – *Рада је оно за шта вреди живети*. Запослени млади показују развијенију „етику рада” у односу на незапослене (аритметичка средина 6,55 наспрам 6,24) (Мојић, 2004а: 222). Вредновање различитих занимања и професија даје мањевише очекиван резултат. Наиме, највећи део младих (и запослених и незапослених) на прво место у овој хијерархији истиче жељу да се буде пословни човек/жена (око једне четвртине). Друго место на листи пожељних занимања/професија заузима традиционално омиљена професија – лекар/зубар (близу 15% младих). На треће место долази жеља младих да буду наставник/наставница (нешто мање од 10%).

Незапосленост као један од највећих проблема људи у Србији (готово младих) и несумњива вредносна аномија последњих деценија у нашем друштву неминовно наводи на размишљање која је граница до које би се ишло у решавању овог проблема, или другим речима, да ли се давање мита или потплаћивање ради проналажења посла сматра оправданим или не. Већина младих (65% незапослених и чак 70% запослених) сматра да такав поступак ипак не може бити оправдан без обзира на околности. Ипак, вреди истаћи да је знатан удео испитаника (око једне петине) неодлучан у овом погледу.

Занимљив је (и нажалост поразан) податак да када је реч о вредностима које се односе на сферу рада (у ширем смислу) влада велика незаинтересованост и необавештеност младих људи. Наиме, на питање ко би требало, поред синдиката, да штити интересе запослених, млади истичу државу (32%) и управу предузећа (14%), али готово једна трећина или не може да оцени или уопште не размишља о томе. Даље, 41% не зна (или је незаинтересован) за процену „златног доба” права запослених у нашој новијој историји (39% наводи социјализам а 17% данашње доба). Када је реч о ставу према партиципацији запослених у предузећима, близу половине незапослених не може да се одлучи да ли је за или против. Наравно,

велики број незапослених младих код нас никада није радио и нема искуства из радних организација, али се изграђен однос према партиципативном управљању ипак може сматрати цивилизацијским постигнућем, поготово имајући у виду релативно скорашње историјско искуство наших ранијих генерација са самоуправљањем као покушајем остваривања „пуне и суштинске партиципације запослених”, као и изражену обесправљеност великог дела запослених и претежно аутократско понашање власника и менаџера наших предузећа (више о томе у Мојић, 2003).

Радна свакодневица младих

Сиромаштво младих у сфери рада и запослености односи се како на низак ниво зарада (и њихову често нередовну исплату), али још више на нематеријалне аспекте њиховог рада. Само нешто изнад половине запослених младих прима редовно плате (57%), док остали зарађени новац добијају са једним месецом и више закашњења (Мојић, 2004а: 220). Када је реч о чиниоцима на основу којих бирају запослење, млади на прво место убедљиво истичу висину зараде, а затим сигурност запослења. Тек на трећем и четвртном месту су, речником Абрахама Маслова, „потребе вишег реда” попут могућности испољавања способности и напредовања. Када је реч о избору конкретних радних стратегија, млади су најспремнији да прихвате рад који није у складу са њиховим образовањем (деквалификацију) уз већа примања, што такође сликовито показује нашу невеселу стварност.

На садашњем радном месту млади су најзадовољнији сталношћу (сигурношћу) својих зарада (64% задовољних и 26% незадовољних). Ово је очекиван резултат имајући у виду изражену незапосленост и честу нередовност исплате зарађеног у бројним нашим предузећима. Са друге стране, најмање је задовољних изгледима за напредовање (41%) и висином зараде (43%). У ствари, висина плате је једина димензија тренутног запослења у којој преовладава незадовољство запослених младих (46% незадовољних наспрам поменутих 43% задовољних).

Као и код материјалног положаја (сиромаштва) и код сфере рада једна од линија поделе међу младима је место становања (првенствено однос село—град). Наиме, док је циљ младих са села запошљавање, тј. проналажење било каквог посла, млади из градских средина теже напредовању или проналажењу бољег запослења. Такође, млади из града се двоструко чешће од младих са села одлучују за додатно школовање као вид улагања

у свој културни капитал. У прилог овоме иде и чињеница да готово две трећине испитаника из прве категорије (64,6%) има осмишљене планове за своју каријеру у наредних пет година, према само 46,1% младих из сеоских средина (Мојић, 2004: 231).

Када је реч о конкретним радним стратегијама једних и других, основна разлика је у томе што су млади из града склонији прихватању активнијих и ризичнијих а млади са села пасивнијих и релативно сигурнијих алтернатива. Конкретније, први су најчешће спремни на просторну покретљивост – промену места становања ради добијања (бољег) посла, стицање нових знања и вештина и улазак у приватно предузетништво (отпочињање сопственог посла). Млади са села, са друге стране, наклоњенији су прихватању сваког плаћеног посла, раду испод својих квалификација и обављању неформалних послова. Када је реч о мотивима обављања додатних послова, млади са села чешће наводе преживљавање (61,3%) него млади из града (44,8%). Обрнуто, тежња да се обезбеди бољи животни стандард чешћа је код младих из градских средина (37,9% према 22,6%).

Закључак

Анализа резултата неколико емпиријских истраживања положаја и оријентација младих у Србији показује да се може оправдано закључити да велики део ове популације живи у материјалном и духовном сиромаштву. Ономогућавање процеса индивидуализације услед заједничког живота са родитељима, немогућност задовољавања основних животних потреба, неинформисаност и незаинтересованост за важне друштвене проблеме и тегобна радна свакодневица само су неки од аспеката сиромаштва бројних младих људи.

Место становања и радни статус су у највећој мери повезани са свеукупним положајем младих људи. Може се рећи да су у релативно бољем положају млади из града у односу на младе са села и запослени млади у односу на незапослене. То су, може се рећи, очекивани резултати. Ипак, оно што можда није очекивано јесте тежња готово половине младих свих ових појединачних категорија, без обзира на поменуте разлике, да свој бољи живот потражи негде далеко од сопствене земље. Разлог је, чини се, у томе што млади људи сматрају да након 2000. године има позитивних промена али да су оне недовољне и својим обимом и својим интензитетом (Михаиловић, 2004: 26).

Једна од првих конкретних промена које су у последње време учињене у смеру смањивања сиромаштва младих јесте усвајање Националне стратегије за младе маја 2008. године од стране Владе Републике Србије. У овом документу се наводи да готово сви млади у Србији у одређеној мери трпе последице сиромаштва целог друштва – у свакодневном животу, образовању, начину провођења слободног времена, остваривању права на здравствену и социјалну заштиту и другим областима. Посебно су угрожени млади који живе у сиромаштву (Национална стратегија за младе, 2008: 13). Доношење ове стратегије је само први корак који мора бити праћен низом мера и активности свих државних органа како би се смањило сиромаштво младих код нас у свим његовим облицима.

Литература

- Бабовић М., Цвејић С. 2002. Стратегије опстанка домаћинстава у Србији. *Социологија*, Год. 44, Бр. 2, стр. 97–126.
- Богићевић Б., Крстић Г., Мијатовић Б. 2002. *Сиромаштво у Србији и реформа државне помоћи сиромашнима*. Београд: Центар за либерално-демократске студије.
- Југовић А. 2004. Ризична понашања омладине у Србији. У: С. Михаиловић (уредник). *Млади загуљени у транзицији*. Београд: Центар за проучавање алтернатива.
- Крстић Г. 2008. Профил сиромаштва у Србији у периоду 2002–2007. У: Д. Вукмировић, R. Smith Govoni (уредници). *Студија о животном стандарду: Србија 2002–2007*. Београд: Републички завод за статистику Србије.
- Лазић М., Цвејић С. 2004. Промене друштвене структуре у Србији: Случај блокиране пост-социјалистичке трансформације. У: А. Милић (уредница). *Друштвена трансформација и стратегије друштвених група: Свакодневица Србије на почетку трећег миленијума*.
- Михаиловић С. 2004. Одузимање будућности: Омладина Србије у водама транзиције. У: С. Михаиловић (уредник). *Млади загуљени у транзицији*. Београд: Центар за проучавање алтернатива.
- Михаиловић С. 1994. Жртвована генерација: Омладина у епицентру негативних последица друштвене кризе. *Социологија*, Год. 31, Бр. 1, стр. 315–323.

- Мојић Д. 2007. Prospects for the development of knowledge-based societies in South-Eastern Europe: Attitudes to education and work of urban and rural youth in Serbia. *Социологически проблеми*. Special Issue, pp. 169–183.
- Мојић Д. 2005. Work strategies of urban and rural youth in Serbia. In: A. Milić (Editor). *Transformation and Strategies*. Belgrade: Faculty of Philosophy, Institute for Sociological Research.
- Мојић Д. 2004. Радне стратегије градске и сеоске омладине у Србији, У: А. Милић (уредница). *Друштвена трансформација и стратегије друштвених група: Свакодневица Србије на почетку трећег миленијума*. Београд: Филозофски факултет, Институт за социолошка истраживања.
- Мојић Д. 2004. Запослена омладина почетком трећег миленијума. У: С. Михаиловић (уредник). *Млади загубљени у транзицији*. Београд: Центар за проучавање алтернатива.
- Мојић Д. 2003. *Стилови вођства менаџера у Србији*. Београд: Филозофски факултет, Институт за социолошка истраживања.
- Национална стратегија за младе*. 2008. http://www.parlament.org.rs/res/Nacionalna_strategija_za_mlade.pdf
- Николић М. 2004. Увод: Млади су будућност овог друштва. У: С. Михаиловић (уредник). *Млади загубљени у транзицији*. Београд: Центар за проучавање алтернатива.
- Пошарац А. 1991. Емпиријска анализа сиромаштва у Србији 1978–1989. *Економска мисао*. Год. 24, Бр. 1, стр. 61–79.
- Смернице за приступ стратегијама за смањење сиромаштва заснована на људским правима*, 2004. http://www.un.org.yu/download/59/259-ohchr_smernice.pdf
- The Many Faces of Poverty: Research on Child Poverty in Serbia*. 2004. Belgrade: Unicef Belgrade.

POVERTY OF THE YOUNG IN SERBIA TODAY

By Dušan Mojić

ABSTRACT

The article has analyzed several aspects of poverty of the young in Serbia today: material and spiritual poverty, housing shortage when the young are concerned and their working problems and difficulties. A substantial portion of young people endangered by poverty has been noticed in each of the mentioned spheres. However, it's been a general conclusion that more endangered than the others are the unemployed and the young people from the country. The article has considered the adoption of the national strategy for the young as the first in the series of steps required to be taken to reduce poverty of the young in Serbia.

Key words: the young, poverty, Serbia, housing, working strategies, values